

ประวัติ แนวคิดเศรษฐกิจการเมือง

รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ

ประวัติ แนวคิดเศรษฐกิจการเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ

วรวิทย์ เจริญเลิศ.

ประวัติแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง.— กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.

208 หน้า.

1. เศรษฐศาสตร์. I. ชื่อเรื่อง.

330

ISBN 978-616-485-502-1

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2562

ราคา 229 บาท

สงวนลิขสิทธิ์โดย รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ

จัดทำโดย อรอนงค์ นิธิภาคย์

สั่งซื้อได้ที่ ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
Call center โทร. 02-255-4433 โทรสาร 02-254-9495
www.chulabook.com

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0-2218-3549 โทรสาร 0-2218-3550
www.cuprint.chula.ac.th

บทนำ

การทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ที่ดีที่สุด ควรเริ่มจากการศึกษาประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจ เป็นหนทางที่นำไปสู่กรอบคิด ผู้ที่เป็นต้นกำเนิดของความคิดสำนักต่างๆ ซาย (J.B Says) เป็นบุคคลแรกๆ ที่สอนเศรษฐศาสตร์ที่นครเอเธนส์ ในปี ค.ศ. 1815-1816 หลังจากนั้น ที่ Conservatoire national des Arts et métiers ในปี ค.ศ. 1819 และที่ Collège de France ปี ค.ศ. 1831 นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1877 เศรษฐศาสตร์จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในฝรั่งเศส โดยถูกบรรจุให้มีการเรียนการสอนของคณะนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ปัจจุบันการเรียนวิชาประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจเป็นวิชาบังคับในหลายคณะ โดยมีการเขียนเป็นตำราออกมาหลายเล่มที่มีระดับความเข้มข้นต่างกัน

ในฐานะที่ผู้เขียนมีโอกาสเรียนและอ่านตำราต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจในประเทศฝรั่งเศส จึงมีความประสงค์ที่จะนำเนื้อหาเหล่านี้มาถ่ายทอด เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างความเข้าใจเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ประวัติความคิดทางเศรษฐกิจมีอยู่หลายสำนัก แต่ละสำนักคิดก็มีทฤษฎีและการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ที่นำมาสู่ข้อสรุปที่แตกต่างกันต่อปรากฏการณ์อันเดียวกัน ซึ่งความแตกต่างกันนี้ มีสาเหตุด้วยกัน 3 ประการ

- (1) บริบททางประวัติศาสตร์ที่นำมาสู่การตั้งประเด็นคำถาม การนำข้อมูลมาประมวลและอธิบายกลไก
- (2) การแก้ปัญหาโดยพยายามใช้การวิเคราะห์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น การตั้งสมมติฐานและวิธีการให้เหตุและผลที่เฉพาะตัว
- (3) อุดมการณ์หรือจุดยืนเพราะแต่ละสมมติฐานสะท้อนให้เห็นระบบคุณค่าที่ใช้ในแต่ละสำนักคิด

ดังนั้น ในการศึกษาประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจ จึงไม่อาจปฏิเสธความหลากหลายของสำนักคิดต่างๆ และตัวบุคคลที่ทำการศึกษาและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของยุคสมัยนั้น

ในหนังสือเล่มนี้ จะจำกัดการศึกษาในยุคสมัยหนึ่งที่วิธีวิเคราะห์เรื่องภาษา เป็นที่แพร่หลาย หรือเรียกว่า “โครงสร้างนิยม” (structuralism)¹

¹ ซัสซูร์ (Ferdinand de Saussure, 1857-1913) เป็นนักภาษาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักมานุษยวิทยาแนวโครงสร้างนิยม ซัสซูร์ เชื่อว่าภาษาคือ ระบบสัญลักษณ์ ส่วนประกอบของภาษาคือ ระบบความหมายที่เกิดจากโครงสร้างของการแบ่งแยกคู่ตรงกันข้าม และตำแหน่งแห่งไวยากรณ์ ส่วนประกอบของภาษาคือส่วนที่วิเคราะห์ได้ เมื่อนักมานุษยวิทยาแนวโครงสร้างนิยมนำความคิดภาษาไปใช้ จะอธิบายโครงสร้างของคู่ตรงกันข้ามที่ซ่อนอยู่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรม โครงสร้างนิยม หรือ Structuralism หมายถึง ทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมโดยเชื่อว่า สังคมประกอบด้วยระบบ และโครงสร้างที่หน่วยต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันอย่างมีกฎและระเบียบที่ชัดเจนตายตัว

สำนักฟิซิโอแครต คลาสสิก และคาร์ล มาร์กซ์ แม้จะมีความแตกต่างกันในข้อสรุปต่อปรากฏการณ์เดียวกันคือ การเข้ามาของโครงสร้างใหม่ (ระบบทุนนิยม) บนการล่มสลายของสังคมศักดินา แต่แนวคิดในบางเรื่องเป็นการขยายเพิ่มเติมความคิดในการวิเคราะห์ และหลายส่วนก็มีเนื้อหาคล้ายกัน เช่น แนวคิดที่ว่าด้วยแรงงานเป็นผู้สร้างความมั่งคั่ง เป็นต้น

กรอบคิดเรื่อง “ส่วนเกิน” การแบ่งสรรส่วนเกินที่มีการนำขึ้นทางสังคมเข้ามาวิเคราะห์ ความขัดแย้งแห่งผลประโยชน์ รวมทั้งการถกกันเรื่องวิกฤติเศรษฐกิจ

ถ้าพิจารณาภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ การให้น้ำหนักของเนื้อหาอยู่ที่งานเขียนของคาร์ล มาร์กซ์ ด้วยเหตุผล ดังนี้ (1) มาร์กซ์ มีแนวคิดประวัติศาสตร์สังคม หรือ ว่าด้วยวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ มาร์กซ์ให้ความสำคัญอันดับแรกกับการผลิตจากการใช้แรงงานอันเป็นพื้นฐานของทุกสังคม จากนั้น จึงมีการนำกรอบคิดต่างๆ เข้ามา เช่น ความสัมพันธ์ในการผลิต พลังการผลิต โครงสร้างส่วนล่าง โครงสร้างเศรษฐกิจ โครงสร้างส่วนบน โครงสร้างกฎหมาย-การเมือง โครงสร้างอุดมการณ์ การเปลี่ยนผ่านของวิถีการผลิต ผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม ต่อตัวบุคคลและการกระทำต่อโครงสร้าง การต่อสู้ทางชนชั้น ฯลฯ (2) วิธีวิเคราะห์ทุนนิยม (method) โดยเฉพาะทฤษฎีมูลค่า ทฤษฎีมูลค่าส่วนเกิน การขูดรีดของทุนนิยม การแข่งขันระหว่างทุน พลวัตและวิกฤติทุนนิยม และ (3) มีความเชื่อมโยงระหว่างกรอบคิดต่างๆ ที่สอดคล้องกัน (coherent) เพื่อให้เห็นองค์รวม สะท้อนความคิดที่เป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ปัญหาของมาร์กซิสต์อยู่ที่การประสานทฤษฎีกับการปฏิบัติการสังคม หรือที่เรียกว่า praxis ในการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ปราศจากการขูดรีดที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน

หนังสือเล่มนี้ ประสบความสำเร็จได้ด้วยแรงบันดาลใจทางวิชาการจากรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ขอขอบคุณท่านอาจารย์ที่สละเวลาอันมีค่าช่วยอ่านทบทวนเนื้อหาโดยละเอียดและให้คำแนะนำที่มีคุณค่าในการปรับปรุงตำราเล่มนี้ และขอขอบคุณคุณอรอนงค์ นิธิภาคย์ ที่กรุณาช่วยอ่าน แก่คำผิด จัดรูปเล่มและประสานงานเพื่อการจัดพิมพ์

วรวิทย์ เจริญเลิศ

ตุลาคม 2561

คำนิยม

งานวิชาการด้านประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทยมีน้อย การเรียน การสอน ระดับปริญญา ก็ไม่ได้มีในทุกมหาวิทยาลัย

แท้จริงแล้ว การศึกษาวิชาประเภทนี้ ไม่ใช่การศึกษาจดจำเพียงว่า ใครคิดเรื่องอะไร อย่างไร แต่ที่มันลึกไปกว่านั้น และควรนำมาวิเคราะห์ พิจารณาก็คือ ทำไมเขาถึงคิดอย่างนั้น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองช่วงนั้นๆ เป็นอย่างไร จึงทำให้เกิดความคิดเช่นนั้น ความคิดนั้นเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาอะไร หรือเพื่อพัฒนาอะไร เป็นความคิดที่นำไปใช้ให้เกิดผลได้หรือไม่

เพราะฉะนั้นการเขียนประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์การเมือง เชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่นักวิชาการทั่วไป จะเขียนได้ เพราะนอกจากต้องมีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์การเมืองแล้ว ยังต้องเข้าใจบริบทประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความต้องการของประเทศชาติและของประชาชนในยุคต่างๆ ด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ จึงเป็นคนหนึ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการเขียนงานวิชาการด้านนี้ และผู้เขียนเห็นว่า งานชิ้นนี้ของ ดร.วรวิทย์ มีคุณูปการต่อผู้ที่สนใจงานด้านนี้มาก งานชิ้นนี้จึงเหมาะสมที่จะเป็นแบบเรียนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ซึ่งยังขาดแคลนตำราในระดับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดแคลนงานเชิงวิพากษ์วิเคราะห์

ผู้เขียนในฐานะนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง และสนใจงานประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ รู้สึกภูมิใจ ที่ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ ขอให้ช่วยอ่านและช่วยเขียนคำนำ และรู้สึกยินดีที่ในวงวิชาการด้านนี้ ได้มีหนังสือตำราดีๆ เช่นนี้ เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเล่ม และจะเป็นคนหนึ่งที่จะนำตำราเล่มนี้ไปสอนระดับปริญญาตรี ในวิชา History of Economic Thought ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

7 ธันวาคม 2561

สารบัญ

หน้า

คำนิยม

บทนำ

บทที่ 1 ความคิดทางเศรษฐกิจและการเมือง ยุคกรีกโบราณ

1.1 แนวคิดทางเศรษฐกิจ ยุคสมัยกรีกโบราณ	2
1.2 การถกเถียงทางเศรษฐศาสตร์และการเมืองในนครเอเธนส์	2
1.3 จุดยืนของผู้รู้ ผู้ทรงปัญญา	3
1.4 เพลโต	3
1.5 อาริสโตเติล	4
1.6 แนวคิดทางเศรษฐกิจในยุคสมัยกลาง	6

บทที่ 2 สำนักพาณิชยนิยม

2.1 แนวคิดเศรษฐศาสตร์กับการก่อตัวของตลาด	9
2.2 กำเนิดของตลาดในประวัติศาสตร์	10
2.3 การเปลี่ยนผ่านจากยุคกลางสู่สังคมอุตสาหกรรม : ทุนนิยมพาณิชย	13
2.4 ผลประโยชน์ร่วมระหว่างพ่อค้ากับกษัตริย์	17
2.5 แนวคิดทางเศรษฐกิจของสำนักคิดพาณิชยนิยม	19
2.6 ความสำคัญของสำนักพาณิชยนิยมต่อเศรษฐศาสตร์	21

บทที่ 3 ฟรังซัวส์ เกสเนย์กับคณะฟิซิโอแครต

3.1 การจัดองค์กรของคณะฟิซิโอแครต	25
3.2 ทฤษฎีของคณะฟิซิโอแครต	26
3.3 แผนผังเศรษฐกิจ	30
3.4 แนวคิดสนับสนุนหลักการค้าเสรี	33

บทที่ 4 สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

4.1 เศรษฐศาสตร์การเมือง	36
4.2 บริบททางประวัติศาสตร์ : การปฏิวัติอุตสาหกรรม	37
4.3 วิธีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิก	44

	หน้า
บทที่ 5 อัดัม สมิท “ความมั่งคั่งของประชาชาติ”	
5.1 มือที่มองไม่เห็นในการแข่งขัน	50
5.2 การแบ่งงานกันทำ	50
5.3 การออมกับการสะสมทุน	51
5.4 การสนับสนุนลัทธิการค้าเสรี	51
5.5 บทบาทของรัฐ	51
บทที่ 6 เดวิด ริคาร์โด “ทฤษฎีมูลค่า”	
6.1 มูลค่าใช้สอยและมูลค่าแลกเปลี่ยน	53
6.2 ราคารธรรมชาติดกับราคาตลาด	54
6.3 ทฤษฎีมูลค่าแรงงานของริคาร์โด	55
6.4 ทฤษฎีการแบ่งสรรรายได้	56
6.5 ค่าเช่าเปรียบเทียบ	58
6.6 ทฤษฎีการสะสมทุนและภาวะเศรษฐกิจหยุดนิ่ง	59
6.7 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	65
6.8 การโต้เถียงระหว่างริคาร์โดกับมัลทัส	68
บทที่ 7 สังคมนิยมยูโรเปียน	
7.1 ต้นกำเนิดของคำว่า “สังคมนิยม”	74
7.2 นิยามสังคมนิยมในกรอบเศรษฐศาสตร์	75
7.3 ชีสมองดีกับความยุติธรรมในสังคม	76
7.4 นักสังคมนิยมยูโรเปียน	79
บทที่ 8 คาร์ล มาร์กซ์	
8.1 ขบวนการกรรมกรสากลในศตวรรษที่ 20 กับลัทธิมาร์กซ์	83
8.2 จากปรัชญาของเยอรมันสู่เศรษฐศาสตร์การเมืองอังกฤษ	85
8.3 ประวัติศาสตร์สังคม หรือ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์	92
8.4 ว่าด้วย “วิพากษ์เศรษฐศาสตร์การเมือง”	106
บทที่ 9 วิธีวิเคราะห์ระบบทุนนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ (Method)	
9.1 ว่าด้วย “ทุน” (Capital)	109
9.2 การวิเคราะห์สินค้าและมูลค่า	112
9.3 การพัฒนาทฤษฎีมูลค่าแรงงานของริคาร์โด	113
9.4 รูปแบบของมูลค่าและเงินตรา	117

	หน้า
9.5 ความแปลกแยกและกระบวนการวัตถุดำ	120
9.6 การขูดรีดทุนนิยม (Capitalist Exploitation)	120
9.7 เหล่าทุนในการแข่งขัน	133
9.8 กำเนิดทุนนิยม การสะสมทุนเบื้องต้น	137
9.9 การหมุนเวียนและการผลิตซ้ำ	139
9.10 การสร้างความชำนาญการผลิตระหว่างนายทุนด้วยกัน	150
บทที่ 10 ทฤษฎีว่าด้วย “วิกฤติเศรษฐกิจ”	
10.1 สำนักแนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิก	156
10.2 สำนักแนวคิดเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก	158
10.3 ทฤษฎีวิกฤติของคาร์ล มาร์กซ์	160
บทที่ 11 ทฤษฎีจักรวรรดินิยม	
11.1 การวิเคราะห์จักรวรรดินิยมในงานของโรซ่า ลักเซมเบิร์ก	169
11.2 ทฤษฎีจักรวรรดินิยมของเลนิน	172
บทที่ 12 ข้อจำกัดการวิเคราะห์ของมาร์กซ์	
12.1 ชาติพันธุ์ของรัฐ	178
12.2 แรงงานที่ไม่ก่อผลผลิตโดยตรง แรงงานบริการ	181
12.3 การวิเคราะห์ขั้นสูงในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ ยุคทุนนิยมการเงิน	184
12.4 กลุ่มมาร์กซิสต์ในประเทศเชโกสโลวาเกีย	186
บทที่ 13 ทุนนิยมสมัยใหม่ : สังคมยุคหลังอุตสาหกรรม	189

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความกลมกลืนของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ พ่อค้ากับกษัตริย์	18
ตารางที่ 4.1 แสดงการ “ทะยานบิน” ที่เกิดขึ้นตามลำดับของรอสเทา	39
ตารางที่ 4.2 แสดงการนำเข้าฝ้ายและการผลิตหลักในสหราชอาณาจักร ระหว่างปี ค.ศ. 1750-1850	40
ตารางที่ 4.3 แสดงการเพิ่มของผลผลิตประชาชาติ การผลิตในภาคอุตสาหกรรม และเหล็กกล้าในประเทศอุตสาหกรรม	40
ตารางที่ 4.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอาชีพของประเทศอุตสาหกรรม ระหว่างปี ค.ศ. 1750-1850	40
ตารางที่ 6.1 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเดวิด ริคาร์โด	67
ตารางที่ 9.1 ลำดับความคิดของมาร์กซ์ในวิธีวิเคราะห์ระบบทุนนิยม	112
ตารางที่ 9.2 แสดงแรงงานและมูลค่า	114
ตารางที่ 9.3 รูปแบบแรงงานแสดงออกในกระบวนการผลิตและการแลกเปลี่ยน	117
ตารางที่ 9.4 แสดงการเปลี่ยนรูปของมูลค่าเป็นราคาการผลิต	135
ตารางที่ 12.1 การวิเคราะห์ขั้นสูงทางสังคมในแนวมาร์กซิสต์	185

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 วิวัฒนาการการเมืองและเศรษฐกิจ : นครเอเธนส์	7
แผนภูมิที่ 2.1 เศรษฐกิจยุโรปตะวันตกในยุคสมัยกลาง	14
แผนภูมิที่ 2.2 ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างกษัตริย์กับพ่อค้า	18
แผนภูมิที่ 3.1 การหมุนเวียนในกรอบคิดของเกสเนย์	31
แผนภูมิที่ 3.2 การหมุนเวียนของเงินระหว่างชนชั้นทางสังคม	32
แผนภูมิที่ 4.1 ความก้าวหน้าทางเทคนิคการผลิตด้านเกษตรกรรม	41
แผนภูมิที่ 4.2 สามเหลี่ยมการค้า	43
แผนภูมิที่ 4.3 ระบบการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศแบบอาณานิคม	44
แผนภูมิที่ 5.1 การหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของอดัม สมิท	49
แผนภูมิที่ 6.1 การวิวัฒนาการสู่ภาวะหยุดนิ่งทางเศรษฐกิจ	63
แผนภูมิที่ 6.2 กฎของซาย (Say's Law)	69
แผนภูมิที่ 6.3 แบบแผนของวิกฤติและการปรับแก้	70
แผนภูมิที่ 7.1 พลวัตการเติบโต	77
แผนภูมิที่ 7.2 ความยุติธรรมกับการแบ่งสรรรายได้	78
แผนภูมิที่ 8.1 กรอบวัตถุนิยมประวัติศาสตร์	102
แผนภูมิที่ 9.1 การชุดรีดทุนนิยมตามแนวคิดของมาร์กซ์	122
แผนภูมิที่ 9.2 การผลิตมูลค่าส่วนเกินแบบสมบูรณ์	123
แผนภูมิที่ 9.3 มูลค่าส่วนเกินเชิงสัมพัทธ์	125
แผนภูมิที่ 9.4 จำนวนทุนประเภทต่างๆ	131
แผนภูมิที่ 9.5 แสดงทุนที่ใช้ไปส่งผ่านไปอยู่ในมูลค่าของสินค้า	132
แผนภูมิที่ 9.6 การแปลงมูลค่าสู่ราคาตลาด	136

	หน้า
แผนภูมิที่ 9.7 การเชื่อมโยงระหว่างรายได้กับการใช้จ่ายในแนวคิดของเคนส์	147
แผนภูมิที่ 9.8 แบบแผนการผลิตซ้ำธรรมดา	148
แผนภูมิที่ 9.9 แบบแผนการผลิตซ้ำแนวขยาย	149
แผนภูมิที่ 9.10 การมีส่วนร่วมของทุนการค้า (ทุนพาณิชย์และทุนธนาคาร) ในกำไรเฉลี่ย	151
แผนภูมิที่ 10.1 มูลค่าส่วนเกิน บ่อเกิดของกำไร	162
แผนภูมิที่ 10.2 การอ่านงานตามแบบฉบับของมาร์กซิสต์	163
แผนภูมิที่ 10.3 แนวโน้มตกต่ำของอัตรากำไรและปัจจัยด้านการตกต่ำ	164
แผนภูมิที่ 10.4 วิฤติเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงสังคม	167

บทที่ 1

ความคิดทางเศรษฐกิจและ การเมือง ยุคกรีกโบราณ

แนวคิดเศรษฐศาสตร์ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 เป็นการศึกษาสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีเป้าหมายชัดเจนเกี่ยวกับการเพิ่มความมั่งคั่ง เพราะที่ผ่านมา สังคมต้องเผชิญกับปัญหาความขาดแคลนซึ่งมีสาเหตุมาจากภัยทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ มนุษย์จึงต้องหันกลับมาสนใจว่า จะทำอย่างไรให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุข ในศตวรรษที่ 18 กล่าวได้ว่า การเติบโตเศรษฐกิจในยุคสมัยใหม่ เริ่มต้นจากการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตร จนสามารถผลิต “ส่วนเกิน” อย่างมีนัยยะสำคัญ สามารถรองรับประชากร กำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้น และการเติบโตของเมือง ขณะที่คำว่า “เศรษฐศาสตร์การเมือง” (political economy) ถูกหมายถึง การใช้ความคิดเกี่ยวกับความมั่งคั่งประชาชาติ การเติบโตและการแบ่งสรรความมั่งคั่ง หรือการศึกษาเกี่ยวกับ “การบริหารของราชการแผ่นดิน”

ในหนังสือ “ประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจ” จึงใช้ศตวรรษที่ 18 เป็นจุดเริ่มต้นของ “แนวคิดเศรษฐศาสตร์” (economics) คือ นับตั้งแต่สำนักคิด “ธรรมชาตินิยม” (The Physiocrats) เกสเนย์ เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำว่า “นักเศรษฐศาสตร์” (the economists) แต่เรื่องเศรษฐกิจก็ปรากฏอยู่ในแนวคิดของนักปราชญ์กรีก เช่น เพลโตและอาริสโตเติล เป็นต้น

การศึกษา “ประวัติแนวคิดทางเศรษฐกิจจากเพลโตถึงคาร์ล มาร์กซซ์” จะแบ่งเป็น 2 ช่วงใหญ่ๆ คือ แนวคิดทางเศรษฐกิจก่อนศตวรรษที่ 18 ประกอบด้วย ยุคสมัยกรีกโบราณ (Antiquity) แนวคิดยุคสมัยกลาง (Medieval) และแนวคิดสำนักพาณิชยนิยม (Mercantilism) ส่วนยุคที่ 2 เริ่มต้นด้วยแนวคิด

ของคณะฟิซิโอแครต” (Physiocrates) คลาสสิก (Classic) สังคมนิยม (Socialism) และมาร์กซ์ซิสต์ (Marxism)

1.1 แนวคิดทางเศรษฐกิจ ยุคสมัยกรีกโบราณ (Antiquity)

ความคิดเรื่องเศรษฐกิจ ถูกจัดประกายและพัฒนาในหมู่นักคิดสมัยกรีกโบราณและเกี่ยวข้องกับความคิดทางปรัชญา นักปราชญ์ เช่น เพลโต (Plato) และ อริสโตเติล (Aristotle) ตั้งคำถามต่อการพัฒนาขึ้นมาของตลาดและเป็นประเด็นที่ถูกถกเถียงกันอย่างมาในนครรัฐ

1.2 การถกเถียงทางเศรษฐศาสตร์และการเมืองในนครเอเธนส์

ระบอบกษัตริย์ได้ถูกแทนด้วยระบอบการปกครองโดยคณะผู้พิพากษา การบริหารนครรัฐถูกกระทำผ่านบุคคลเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่ถูกคัดเลือกมาจากชนชั้นขุนนาง เป็นการปกครองแบบคณาธิปไตย ซึ่งปกป้องผลประโยชน์ของเจ้าที่ดินรายใหญ่ แต่การปฏิรูปภายใต้ซาโลมอน นำมาสู่ระบอบประชาธิปไตย มีสภาประชาชนเป็นองค์กรสูงสุด โดยผู้ที่ได้รับสถานะเป็นพลเมืองทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ยกเว้น ผู้หญิง ชาวต่างชาติ และทาส

นครเอเธนส์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างทั่วด้าน เป็นการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจพึ่งพาธรรมชาติเป็นด้านหลัก (natural economy) สู่โครงสร้างเศรษฐกิจแห่งการค้าขาย มีการใช้ระบบเงินตราช่วยให้เศรษฐกิจของนครรัฐขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการใช้แรงงานทาสจำนวนมากในการผลิต รวมถึงมีการนำเข้าวัตถุดิบ (เช่น แร่เหล็กจากไซปรัส ทองแดงจากสเปน) และการส่งออกผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป (เช่น เครื่องดินเผา เหล้าองุ่น น้ำมันมะกอก) จึงทำให้นครเอเธนส์เข้าควบคุมพื้นที่การค้าขายในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean sea) พ่อค้ารายย่อยคือ ชาวต่างชาติรวมทั้งทาสที่สามารถข้ามชนชั้นของตนเอง กลายมาเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยจากการค้าขาย

เอเธนส์ทำสงครามทั้งภายในกับสปาร์ต้าและภายนอก (Peloponnesian War) ช่วง 431-404 ปีก่อนคริสตกาล หลังจากนั้น เอเธนส์ต้องประสบกับวิกฤติทางการเมืองและสังคม การแผ่ขยายเข้ามาของการค้าขาย ได้นำมาสู่การขยายตัวของช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในนครรัฐ การกระจุกตัวของที่ดินในมือเจ้าที่ดินรายใหญ่ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของชาวนารายเล็กสู่เมืองและกลายเป็นแรงงานแทนทาส ในขณะเดียวกัน “คนรวยใหม่” เช่น พ่อค้าและผู้ให้เงินกู้ซึ่งไม่ได้มีสถานภาพความเป็นพลเมือง กลับเริ่มเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในนครรัฐ

สถาบันของนครรัฐ เช่น กฎหมายซึ่งเคยยึดถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์เริ่มถูกท้าทายและตรวจสอบ ในบริบทของวิกฤตินี้ เศรษฐกิจและการเมืองกลายเป็นเรื่องถกเถียงกันระหว่างนักปรัชญา โดยประเด็นคำถามอยู่ที่ว่าจะยับยั้งหรือยกเลิกระบบเศรษฐกิจที่อิงกับเงินตรา หรือในทางตรงข้าม เข้าทำการสนับสนุนและส่งเสริมตลาด

1.3 จุดยืนของผู้รู้ ผู้ทรงปัญญา

ผู้รู้ ผู้ทรงปัญญา (sophist) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่ร่ำรวยมาจากการค้าขายแต่ไม่มีสิทธิทางการเมืองเรียกร้องให้รัฐเข้ามาตรึงการเปิดเสรีเศรษฐกิจ ยกเลิกระบบทาสโดยใช้แรงงานแทนและส่งเสริมการค้ากับภายนอก พวกเขาเห็นว่ากฎหมายไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แก้ไขไม่ได้ แต่เป็นข้อตกลงกันระหว่างมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้น สิทธิส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญเหนือกว่ากฎระเบียบที่เข้มงวดของนครรัฐ มีความเชื่อกันว่าเมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของปัจเจก จะช่วยส่งเสริมการขายตัวของเศรษฐกิจการค้าขาย

แนวคิดเสรีนิยมเช่นนี้ ถูกต่อต้านจากโซเครตีส (Socrates) เขาเรียกแนวคิดของบุคคลกลุ่มนี้ว่า “sophism” ในบริบทใหม่ที่มีการขยายตัวของการค้า ทำให้นครรัฐถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระแสเงินตราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และสถาบันเก่าจึงถูกสั่นคลอน ระบอบประชาธิปไตยถูกเบี่ยงเบนไปเป็นการปกครองโดยคณะบุคคลที่สืบทอดอำนาจกัน นักปราชญ์ เช่น เพลโตจึงนำเสนอเรื่องการจัดองค์กรใหม่ หรือ “นครรัฐในอุดมคติ” ซึ่งได้กลายเป็นต้นแบบให้กับ “การใช้ชีวิตแบบรวมกลุ่ม” ในเวลาต่อมา เช่น “สังคมในอุดมคติ (Utopia)” ของโทมัส มอร์ (Sir Thomas More) “หมู่บ้านสหกรณ์” ของโรเบิร์ต โอเวน และ “ฟาลังสแตร์” (Phalanstère) ของชาร์ลส์ ฟุรีเอ

1.4 เพลโต

เพลโตเขียนงานในยุคสมัยที่ความเชื่อในเรื่องของสถาบันของนครรัฐเสื่อมถอยลง สถาบันที่พลเมืองทุกคนจะต้องได้รับการคุ้มครอง ขณะเดียวกันทุกคนมีหน้าที่ต้องรับใช้และปกป้อง แต่เป็นความคิดที่เริ่มถูกปฏิเสธด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า ในสังคมกรีก มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างรุนแรง เป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างพลเมืองที่เป็น “เสรีชน” ด้วยกัน เนื่องจากสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ในสังคมเช่นนี้ “คนรวยจะรวยขึ้นก็ต้องมีคนอื่นที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและจนลง” เป็นสาเหตุที่นำมาสู่การลุกขึ้นสู้ของคนจนที่มีมาโดยตลอด ในนครรัฐ จึงปกครองโดยเผด็จการ มีการใช้ความรุนแรงในการปราบคนรวยเพื่อก่อให้เกิดการโอนความมั่งคั่งของคนรวยบางส่วนสู่คนจน แต่การต่อสู้ของขบวนการที่ร่วมมือกับช่างฝีมือและพ่อค้านำมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ภายหลังการปฏิรูปของชาโลมอน (508 ปีก่อนคริสตกาล)

ในหนังสือเรื่อง *Republic* และ *Laws* เพลโต นำเสนอ “สังคมในอุดมคติ” ซึ่งปกครองด้วยความยุติธรรม ในทรรศนะของผู้รอบรู้ (Sophist) นิยามความยุติธรรมว่าเป็นการตอบแทนที่ให้กับผู้ที่เข้มแข็ง ซึ่งในมิติเศรษฐศาสตร์ หมายถึงการให้คุณค่าต่อการแข่งขัน แต่สำหรับเพลโต ความยุติธรรมประกอบด้วย การให้แต่ละบุคคลมีบทบาททางสังคมตามคุณสมบัติที่พิจารณาจากด้านศีลธรรม สติปัญญา หรือร่างกาย เพลโตได้รับอิทธิพลการจัดสังคมของกลุ่มชนสปาร์ต้า โดยแบ่งสังคมออกเป็น 3 ชั้น (เกษตรกร นักรบและ

ชนชั้นผู้นำ) ดังนั้น จึงเป็นสังคมที่มีลำดับชั้นอยู่ แต่การคัดเลือกบุคคลในหมู่ชนชั้นสูง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับต้นกำเนิด หรือสืบทอดมาจากครอบครัว แต่เป็นไปตามคุณลักษณะของแต่ละบุคคลผ่านกระบวนการสอบคัดเลือกและการทดสอบด้านศีลธรรม

เพลโตนำเสนอความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบของนครรัฐที่วางอยู่บนพื้นฐานการใช้ชีวิตทางการเมืองโดยมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ

1.4.1 นครรัฐในอุดมคติประกอบด้วยประชากร 5,040 คน

เป็นสังคมที่มีความกลมกลืนเพราะมีประชากรน้อย ความพยายามจำกัดจำนวนประชากรเป็นเหตุผลทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะถ้าประชากรใหญ่เกินไป การขนส่งอาหารต้องแสวงหาจากดินแดนที่ห่างไกลออกไปและมีต้นทุนสูง ประชากรทั้งหมดเป็นเกษตรกรที่ใช้ชีวิตแบบรวมหมู่ เช่น ใช้โรงอาหารร่วมกันเพื่อปลดปล่อยสตรีต่อภาระการเลี้ยงดูครอบครัวและเด็ก เป็นการใช้ชีวิตในชุมชนเกษตรแบบพอกินพอใช้ ไม่มีสิทธิในการครอบครองส่วนเกินของสังคมเป็นของส่วนตัว แต่ทุกคนมีหน้าที่ใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่ถูกมอบหมายให้ และทุกอย่างเป็นส่วนรวม

1.4.2 การหมุนเวียนของเงิน

ความคิดที่สอง คือ นครรัฐเป็นตัวกำหนดขอบเขตของการจัดองค์กรทางสังคม โดยเฉพาะการหมุนเวียนของเงิน (money circulation) เพลโตเห็นว่าเงินเกิดจากข้อตกลงร่วมกันในสังคม วัตถุชนิดหนึ่งได้กลายเป็นเงินเพราะมีการตัดสินใจทางการเมืองให้เป็นเช่นนั้น และอำนาจนั้นก็เป็นผู้กำกับการมูลค่าของเงิน การเชื่อมโยงระหว่างเงินกับอำนาจทางการเมืองจึงเป็นแนวคิดสำคัญ จะทำอย่างไรที่จะแยกอำนาจของเงินออกจากอำนาจทางการเมือง เพื่อป้องกันมิให้ผู้นำคอร์รัปชันและเบี่ยงเบนออกจากผู้นำที่มีคุณธรรม นักปราชญ์กรีกจึงเสนอให้อำชีพของการค้าขายเป็นเรื่องของคนต่างชาติ ไม่ให้สิทธิความเป็นพลเมืองของนครรัฐ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง

1.5. อาริสโตเติล

อาริสโตเติล (Aristotle) ตั้งคำถาม 3 ประเด็นที่สำคัญ

- การกำหนดราคาและมูลค่าของวัตถุ
- ลักษณะของเงิน
- การให้เงินกู้โดยคิดดอกเบี้ย

1.5.1 มูลค่าใช้สอยและมูลค่าแลกเปลี่ยน

อาริสโตเติล จำแนกมูลค่าเป็น 2 อย่าง คือ มูลค่าใช้สอย (ซึ่งสอดคล้องการบริการที่ได้รับ) และ

มูลค่าแลกเปลี่ยนซึ่งก่อรูปในตลาด ในประเด็นแรก ทำไมสินค้าจึงแลกเปลี่ยนกันได้ อาริสโตเติล ยกตัวอย่างของบ้านกับรองเท้า ซึ่งทั้งสองอย่างมีมูลค่าใช้สอยต่างกันแต่แลกเปลี่ยนเทียบเท่ากันได้ เพราะบ้านและรองเท้ามีลักษณะร่วมกันคือ “แรงงาน” จึงเป็นการนำร่องความคิดเรื่อง “ทฤษฎีมูลค่าแรงงาน” และปรากฏอยู่ในแนวคิดของวิลเลียม เพตตี (Sir William Petty) นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก และงานของคาร์ล มาร์กซ์

ประเด็นที่สองคือ การนำเสนอเรื่อง “ราคาที่เป็นธรรม (just price)” ซึ่งเป็นความคิดที่ทรงอิทธิพลอย่างมากในยุคสมัยกลาง อาริสโตเติล เห็นว่าราคาที่กำลังก่อรูปขึ้นในตลาดจะเป็นธรรมอยู่ภายใต้ 2 เงื่อนไขคือ

- ผู้ซื้อต้องมีเสรีภาพที่จะเลือกซื้อ เช่น ผู้ซื้อสามารถตัดสินใจที่จะไม่ซื้อ ถ้าเห็นว่าผู้ขายเสนอขายในราคาที่แพงเกินไป
- ผู้ขายไม่อยู่ในฐานะได้เปรียบในการกำหนดราคา แต่ถ้าผู้ขายอยู่ในฐานะผูกขาด จะสามารถเพิ่มมูลค่าแลกเปลี่ยนได้

อาริสโตเติล จึงเป็นผู้นำเสนอแนวคิด “การผูกขาด” ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความยุติธรรม” และ “การแข่งขัน”

1.5.2 ลักษณะของเงิน

อาริสโตเติล เห็นด้วยกับเพลโตว่า มูลค่าและอำนาจของเงินถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์โดยรัฐ แต่เงินก็สามารถดำรงอยู่โดยอิสระจากความต้องการของรัฐ ยกตัวอย่าง ในสังคมที่แลกเปลี่ยนผลผลิตกันโดยตรง (barter economy) ผู้เข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนจะต้องมีความต้องการที่สอดคล้องกัน การแลกเปลี่ยนจึงจะเกิดขึ้น แต่ใน “ระบบเศรษฐกิจเงินตรา” อำนาจซื้อของเงินได้รับการยอมรับว่าเป็นสากล เงินสามารถนำมาใช้ได้เกือบทุกกรณี เงินจึงมีบทบาทที่ไม่ขึ้นโดยตรงต่อการจัดองค์กรทางการเมือง เป็นอิสระจากรัฐในโลกแห่งการค้าขาย วัตถุนิตหนึ่งจึงถูกคัดเลือกขึ้นมาให้ทำหน้าที่เป็นเงิน

การได้มาซึ่งความมั่งคั่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง (charismatic) อาริสโตเติล จำแนกออกเป็น 2 แบบ ในแบบแรก เป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อตอบสนองการบริโภคในครัวเรือน มีขอบเขตที่จำกัด ขอบธรรมและเป็นธรรมชาติที่สุดคือ วงจรของการแลกเปลี่ยนคือ สินค้า – เงิน – สินค้า ($C - M - C$) ในขณะที่การแลกเปลี่ยนในแบบที่ 2 คือ เงิน – สินค้า – เงิน ($M - C - M'$) ในวงจรที่สองนี้ เงินกลับกลายเป็นเป้าหมายของการแลกเปลี่ยนคือ เงินและเงินที่เพิ่มขึ้น (M') ดังนั้น ถ้าเงินเป็นจุดเริ่มต้นและจุดจบของการแลกเปลี่ยนโดยสินค้าเป็นสื่อกลาง (means) จึงเป็นการสะสมเงินอันไม่มีที่สิ้นสุด (limitless) อาริสโตเติล จึงต่อต้านการแสวงหารายได้บางประเภทของบุคคล (พ่อค้า) โดยถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดไปจากธรรมชาติและในแง่จริยธรรมเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้เพราะมุ่งที่จะแสวงหากำไร

เมื่อไม่สามารถยกเลิกระบบเศรษฐกิจเงินตรา เพราะเงินถูกใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าในนครรัฐ อาริสโตเติล จึงมีข้อเสนอให้มีการควบคุม ยับยั้งการขยายตัว หรือลดผลกระทบด้านความเหลื่อมล้ำ

ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของนักสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบันคือ การยอมรับหลักการระบบเศรษฐกิจการผลิตสินค้าและการใช้เงินตรา แต่ขณะเดียวกันต้องส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการแลกเปลี่ยนและการกระจายความมั่งคั่ง ขณะเดียวกัน รัฐต้องเข้าทำการควบคุมการเติบโตของเศรษฐกิจการค้าขาย และกำกับตลาดไม่ให้มีลักษณะสุดขั้ว

1.5.3 การให้เงินกู้โดยคิดดอกเบี้ย

อาริสโตเติล ไม่เห็นด้วยกับการออกเงินให้กู้โดยคิดดอกเบี้ย เพราะเงินไม่สมควรนำมาใช้เพื่อสร้างเงิน ในช่วงนั้น หนี้สินเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดในสังคมโบราณ ผู้ที่กู้เงินมาในช่วงแรกก็จ่ายได้เพียงดอกเบี้ย แต่ในท้ายที่สุดจะไม่สามารถชำระหนี้ที่พอกพูนขึ้น การให้เงินกู้จึงเป็นเรื่องที่ควรถูกประณาม แนวคิดต่อต้านรายได้ในรูปของกำไรหรือดอกเบี้ยเงินกู้ ดำรงอยู่ในความคิดของศาสนาจักรในยุคสมัยกลางในเวลาต่อมา

1.5.4 แนวคิดเรื่องความยุติธรรม

ในนครรัฐ สิ่งที่ทุกคนควรให้ความสำคัญคือ “ความยุติธรรม” อาริสโตเติล แบ่งความยุติธรรมเป็น 2 อย่าง “ความยุติธรรมในการแบ่งปัน (distributive justice)” ซึ่งเกี่ยวข้องกับรายได้ในนครรัฐและการกระจายความมั่งคั่ง โดยใช้หลักการการให้ตามคุณสมบัติของแต่ละบุคคล และ “ความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียมกัน (commutative justice)” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนและการทำสัญญาระหว่างตัวบุคคล จากการเริ่มต้นด้วยความคิดที่ว่า การแลกเปลี่ยนหมายถึงการตอบแทนกันและกัน (reciprocity) ปัญหาที่ว่า จะใช้อะไรเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นการแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียมกัน (exchange of equivalent) อาริสโตเติล ให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้า 2 ชนิด คือ แรงงาน เป็นหน่วยวัดร่วมที่ทำให้สามารถกำหนดการแลกเปลี่ยนเท่าเทียมกันได้

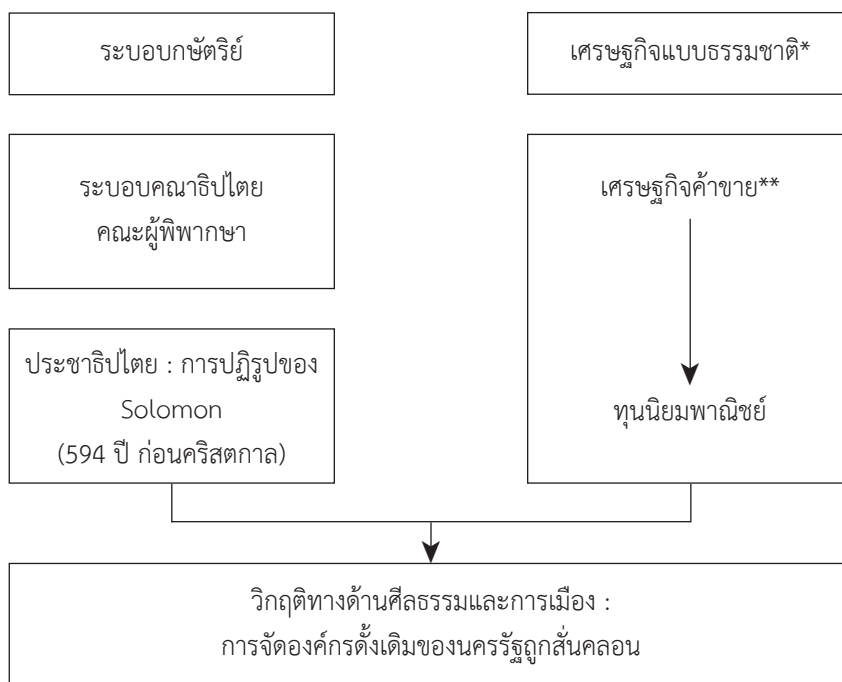
1.6 แนวคิดทางเศรษฐกิจในยุคสมัยกลาง

ในยุคสมัยกลาง แนวคิดเศรษฐกิจจะอยู่ภายใต้กรอบของปรัชญาและศาสนา ภายหลังที่กรุงคอนสแตนติโนเปิลถูกยึดในสงครามครูเสดในปี ค.ศ. 1204 งานเขียนของนักปราชญ์กรีก เช่น อาริสโตเติล ได้ถูกเผยแพร่มาสู่โลกตะวันตก พร้อมๆ กับการนำปริมาณทองคำมาใช้ ทำให้เกิดการไหลเวียนของเงินตราและความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ

ทอมัส อควีนาส (Saint Thomas D'Aquin ปี ค.ศ. 1225-1274) ได้นำเสนอ 3 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ว่า (1) กรรมสิทธิ์ควรเป็นของสาธารณะหรือส่วนบุคคล (2) ราคาควรอยู่ที่ระดับใด และ (3) การให้เงินกู้โดยคิดดอกเบี้ยทำได้หรือไม่

โบลัสไม่ได้ให้ความสำคัญมากกับแนวคิดเศรษฐกิจมาตั้งแต่แรก เพราะเห็นว่าชีวิตบนโลกนี้เป็นเพียงทางผ่านไปสู่วิถีอันนิรันดร์ ดังนั้น จึงไม่ได้สนใจกับความมั่งคั่งหรือการเพิ่มขึ้นของความมั่งคั่ง แนวคิดเศรษฐกิจของโบลัสคือ การปฏิเสธการสะสมความมั่งคั่ง แต่ให้ความสำคัญต่อการทำงาน ความมั่งคั่งจะเป็นสิ่งที่ชอบธรรม ถ้าเป็นการสะสมความมั่งคั่งให้กับส่วนรวม

แผนภูมิที่ 1.1 วิวัฒนาการการเมืองและเศรษฐกิจ : นครเอเธนส์

*เศรษฐกิจแบบธรรมชาติคือ ระบบเศรษฐกิจที่การผลิตกับการแบ่งสรร กระทำในเชิงปริมาณทางกายภาพ (เป็นผลผลิต) ในสังคมเช่นนี้ วัฒนธรรมและอำนาจจะมีบทบาทสำคัญในการกำกับสังคม โดยฐานะทางสังคม สิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลถูกสืบทอดมาจากต้นกำเนิด

**ในทางตรงกันข้าม เศรษฐกิจการค้าขายจะวางอยู่บนการแลกเปลี่ยนที่ใช้เงินตรา ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 แบบที่แตกต่างกัน แบบแรก มาร์กซ์เรียกว่า เศรษฐกิจผลิตสินค้าโภคภัณฑ์อย่างง่าย (simple commodity production) หรือ ที่ แฟร์นีง บรอตเตล (Fernand Braudel) เรียก “เศรษฐกิจแบบตลาด” (market economy) ซึ่งประกอบด้วยผู้ผลิตรายย่อยอิสระ (เกษตรกร ช่างฝีมือ) ที่มีการผลิตซ้ำแบบเดียวกัน ส่วน “ทุนนิยมพาณิชย์” (commercial capitalism) อาจถูกใช้ให้หมายถึงการพัฒนาของกิจกรรมทางการค้าและธุรกรรมด้านเงินตราที่เกิดขึ้นในช่วงปลายของยุคสมัยกลาง (ศตวรรษที่ 16) แต่มาร์กซ์ใช้คำว่า “ทุนนิยม” (capitalism) เมื่อการจัดองค์กรทางสังคมวางอยู่บนการใช้ “แรงงานรับจ้าง” (wage labour) และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งพัฒนาขึ้นมาหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปลายศตวรรษที่ 18

ที่มา : Boncoeur Jean et Thouément Hervé (2007) *Histoire de idées économique de Platon à Marx*, Paris : Armand Colin.